

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

NGUYỄN THỊ HÀ THU

**SỬ DỤNG PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC
TRONG DẠY HỌC HÁT CHO HỌC SINH LỚP 5
TRƯỜNG TIỂU HỌC THANH XUÂN NAM,
QUẬN THANH XUÂN, HÀ NỘI**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ
LÝ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC ÂM NHẠC
Khóa 11 (2018 - 2020)**

Hà Nội, 2022

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

***Người hướng dẫn khoa học:* PGS.TS Phạm Trọng Toàn**

Phản biện 1: PGS.TS Trần Hoàng Tiến

Phản biện 2: PGS.TS Nguyễn Bình Định

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày 19 tháng 01 năm 2022

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nghệ thuật âm nhạc gắn liền với đời sống con người từ khi sinh ra cho đến khi về cõi vĩnh hằng, nó có khả năng hình thành nên ý chí và tác động mạnh mẽ tới tình cảm của con người, làm con người yêu cuộc sống, nhân hậu, hướng thiện.

Nghệ thuật âm nhạc được diễn tả bằng hai hình thức là nhạc hát và nhạc đàn. Đối với lứa tuổi học sinh TH, âm nhạc nói chung, nhạc hát nói riêng có vai trò giáo dục vô cùng quan trọng. Nhạc hát mà chủ yếu là dân ca và ca khúc là những thể loại âm nhạc có lời, giai điệu phù hợp với giọng người, cấu trúc thường ngắn, gọn nên trẻ em rất yêu thích. Những bài dân ca, những ca khúc có lời ca đẹp, giàu chất thơ nói về tình yêu quê hương, đất nước, con người giúp cho trẻ phát triển trí tuệ, phát triển thể chất.

Môn Âm nhạc đã được dạy ở bậc TH và THCS nhiều năm qua đã góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục của nhà trường cũng như mục tiêu của bậc học. Cùng với việc giúp HS phát triển toàn diện về đức – trí – thể – mỹ, môn Âm nhạc còn phát huy năng lực cảm thụ âm nhạc, làm cho đời sống tinh thần thêm phong phú, lành mạnh, tạo điều kiện để HS bộc lộ và phát triển năng khiếu, góp phần phát triển hoàn thiện về nhân cách. Chương trình môn Âm nhạc bậc TH có phân môn Học hát. Phân môn Học hát giữ vai trò quan trọng trong môn Âm nhạc ở lớp 5, góp phần giúp HS phát triển năng lực âm nhạc, bước đầu làm quen với một số kỹ năng đơn giản về ca hát, rèn luyện hát đúng và hát diễn cảm theo nội dung, tính chất từng bài hát, kết hợp vận động cơ thể; giúp HS phát triển trí tuệ, bồi dưỡng tình cảm phong phú, lành mạnh, mạnh dạn, tự tin khi tham gia các hoạt động âm nhạc ở trong và ngoài nhà trường.

Qua tìm hiểu thực tế việc dạy học âm nhạc nói chung, dạy học hát nói riêng cho HS lớp 5, tại trường Tiểu học Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, thành phố Hà Nội, chúng tôi nhận thấy việc dạy học có nhiều ưu điểm, chất lượng học tập đạt được một số kết quả nhưng vẫn còn có một số hạn chế nên cần có sự đổi mới về phương pháp dạy học, đáp ứng yêu cầu đổi mới toàn diện.

Để nâng cao chất lượng dạy học hát lớp 5, cần đổi mới phương pháp dạy học, trong đó có việc sử dụng phương pháp dạy học tích cực. Thực tế dạy học phân môn Học hát lớp 5 tại Nhà trường chưa sử dụng phương pháp dạy học tích cực nên có những hạn chế. Từ

những lý do nêu trên, chúng tôi lựa chọn đề tài *Sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát cho học sinh lớp 5 trường Tiểu học Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, Hà Nội*, cho luận văn thạc sỹ chuyên ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc của mình.

2. Lịch sử nghiên cứu

Đã có nhiều sách, báo, tạp chí, công trình nghiên cứu khoa học, luận văn thạc sỹ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc liên quan đến hướng nghiên cứu luận văn của chúng tôi ở các góc độ khác nhau.

Năm 1982, tác giả Trung Kiên biên soạn tài liệu *Phương pháp dạy học hát*, Nxb Văn hóa, Hà Nội.

Vụ Đào tạo – Bộ Văn hóa năm 1982 xuất bản tài liệu *Sách học Thanh nhạc*, do tác giả Mai Khanh biên soạn.

Năm 2001, tác giả Nguyễn Trung Kiên biên soạn cuốn *Phương pháp sư phạm thanh nhạc*, Nxb Văn hóa Dân Tộc, Hà Nội.

Năm 2011, tác giả Trần Ngọc Lan viết cuốn *Phương pháp hát tốt tiếng Việt trong nghệ thuật ca hát*.

Cùng với một số sách dạy học thanh nhạc nêu trên có một số cuốn sách về phương pháp dạy học âm nhạc có đề cập đến dạy hát ở cấp TH và THCS như:

Ngô Thị Nam (2001), *Phương pháp dạy học âm nhạc tập 1*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.

Năm 2005, hai tác giả Hoàng Long, Hoàng Lân biên soạn cuốn *Phương pháp dạy học âm nhạc*, Nxb Đại học sư phạm, Hà Nội.

Năm 2010, tác giả Lê Anh Tuấn biên soạn cuốn *Phương pháp dạy học Âm nhạc ở Tiểu học và Trung học cơ sở* Nxb Giáo dục.

Nhóm tác giả Lê Anh Tuấn, Hoàng Long, Hoàng Lân, Hàn Ngọc Bích, Trần Thu Thủy năm 2013 biên soạn cuốn, *Hướng dẫn giảng dạy theo phương pháp dạy học tích cực môn Âm nhạc lớp 5*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.

Nguyễn Thuý Trang (2019), *Một số biện pháp dạy học hát cho học sinh khối lớp 5 tại Trường Tiểu học Tân Mai, quận Hoàng Mai, thành phố Hà Nội*.

Hoàng Thị Hồng Nhung (2019), *Dạy học hát cho học sinh lớp 6 ở trường Trung học cơ sở Tân Giang thành phố Cao Bằng, tỉnh Cao Bằng*.

Nguyễn Ngọc Linh (2020), *Dạy học hát cho học sinh lớp 4 Trường Tiểu học Trung Vương, quận Hoàn Kiếm, Hà Nội.*

Luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc còn một số đề tài cùng hướng nghiên cứu với đề tài của chúng tôi, song nội dung có những vấn đề gần với các luận văn chúng tôi nêu trên. Do đó trong khuôn khổ luận văn của mình chúng tôi không nêu được toàn bộ các luận văn này.

Các cuốn sách và luận văn được nêu trên là tài liệu tham khảo rất cần thiết cho việc thực hiện luận văn của chúng tôi. Cho đến nay, chưa có tên cuốn sách, tên công trình và luận văn ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc trùng lặp với luận văn của chúng tôi. Do đó luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc của chúng tôi với tiêu đề là *Sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát cho học sinh lớp 5 trường Tiểu học Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, Hà Nội* là nghiên cứu mới.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Đề xuất biện pháp sử dụng một số phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát cho học sinh lớp 5, Trường TH Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, Hà Nội nhằm góp phần nâng cao chất lượng dạy học hát cho học sinh lớp 5, Trường Tiểu học Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, thành phố Hà Nội.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Nghiên cứu cơ sở lí luận về các phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát làm cơ sở cho nghiên cứu dạy học hát cho học sinh lớp 5, Trường TH Thanh Xuân Nam.

Khảo sát thực trạng sử dụng các phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát lớp 5 tại Trường Tiểu học Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, Hà Nội để phân tích những ưu điểm, hạn chế, từ đó phát huy ưu điểm, khắc phục hạn chế.

Đề xuất một số biện pháp sử dụng các phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát lớp 5 tại Trường Tiểu học Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, Hà Nội.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Biện pháp sử dụng phương pháp dạy học tích cực phù hợp trong dạy học hát lớp 5 tại Trường Tiểu học Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, thành phố Hà Nội.

4.2. Phạm vi nghiên cứu và thời gian nghiên cứu

Phạm vi nghiên cứu: Dạy học hát cho học sinh lớp 5 tại Trường Tiểu học Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, Hà Nội.

Thời gian thực hiện nghiên cứu: Từ năm học 2019 – 2020 đến năm học 2020- 2021.

5. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện luận văn, học viên sử dụng một số phương pháp nghiên cứu chính:

- Phương pháp nghiên cứu lý thuyết: Phân tích, tổng hợp tài liệu có những vấn đề liên quan, từ đó xây dựng các biện pháp dạy học phù hợp.

- Phương pháp khảo sát thực tế: Phương pháp này được học viên đặc biệt chú trọng vì là cách thu thập nguồn tư liệu chính cho luận văn. Trong khảo sát thực tế, học viên thực hiện các công việc như: tham dự, quan sát, ghi chép... nhằm rút ra những đánh giá, nhận định khoa học.

- Phương pháp thực nghiệm sư phạm để so sánh kết quả tác động của biện pháp lên HS tham gia thực nghiệm với HS không tham gia thực nghiệm, từ đó kiểm tra, đánh giá kết quả nghiên cứu từ lý luận đến thực hành.

6. Những đóng góp của luận văn

6.1. Về lý luận

Bước đầu hệ thống hóa về phương pháp dạy học tích cực trong dạy học phân môn Học hát khối lớp 5 tại Trường TH Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, Hà Nội để cung cấp cho các nghiên cứu cùng hướng.

Luận văn có thể là tài liệu để GV môn Âm nhạc tham khảo trong dạy học phân môn Học hát cho HS lớp 5 tại trường của mình.

6.2. Về thực tiễn

Luận văn bảo vệ thành công sẽ góp phần nâng cao chất lượng dạy học phân môn Học hát cho HS lớp 5, Trường TH Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, Hà Nội.

7. Bố cục luận văn

Ngoài phần mở đầu, kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn gồm 2 chương:

Chương 1: Cơ sở lý luận và thực tiễn

Chương 2: Nguyên tắc và biện pháp sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát lớp 5

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN

1.1. Cơ sở lý luận

1.1.1. Một số khái niệm

1.1.1.1. Dạy học

Dạy học là một quá trình gồm toàn bộ các thao tác có tổ chức và có định hướng của người dạy giúp người học từng bước có năng lực tư duy và năng lực hành động với mục đích chiếm lĩnh các giá trị tinh thần, các hiểu biết, các kỹ năng, các giá trị văn hóa mà nhân loại đã đạt được để trên cơ sở đó có khả năng giải quyết được các vấn đề đặt ra trong cuộc sống của mỗi người học.

1.1.1.2. Biện pháp

Biện pháp là cách thức đạt tới mục đích và bằng một hình ảnh nhất định, nghĩa là một hành động được điều chỉnh.

Biện pháp là cách làm, cách giải quyết một vấn đề cụ thể.

1.1.1.3. Phương pháp dạy học

Từ điển Tiếng Việt do Hoàng Phê chủ biên, giải nghĩa khái niệm phương pháp: “Hệ thống các cách sử dụng để tiến hành một hoạt động nào đó”.

Phương pháp dạy học là những hình thức và cách thức hoạt động của giáo viên và học sinh trong những điều kiện dạy học nhằm đạt mục đích dạy học.

1.1.1.4. Tích cực

Tích cực là sự biểu hiện nỗ lực cá nhân (bằng thái độ, tình cảm, ý chí...) trong quá trình tác động đến đối tượng nhằm thu được kết quả cao trong hoạt động nhận thức và cải tạo thực tiễn.

1.1.1.5. Phương pháp dạy học tích cực.

Phương pháp dạy học tích cực là phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học hướng tới việc tích cực hóa hoạt động nhận thức của người học, người học là trung tâm của quá trình dạy học.

1.1.2. Phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát lớp 5

1.1.2.1. Một số phương pháp dạy học truyền thống trong dạy học hát lớp 5

- Phương pháp thuyết trình
- Phương pháp trực quan thính giác
- Phương pháp thực hành luyện tập

1.1.3. Một số phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát lớp 5

- Dạy học hát theo phương pháp vấn đáp

Dạy học hát theo phương pháp vấn đáp có hai hình thức là tái hiện và giải thích minh họa.

- Dạy học âm nhạc theo phương pháp hoạt động nhóm

Phương pháp hoạt động nhóm giúp các thành viên trong nhóm chia sẻ các băn khoăn, kinh nghiệm của bản thân, cùng nhau xây dựng nhận thức mới. Bằng cách nói ra những điều đang nghĩ, mỗi người có thể nhận rõ trình độ hiểu biết của mình về chủ đề nêu ra, thấy mình cần học hỏi thêm những gì.

- Phương pháp trò chơi âm nhạc

Sử dụng phương pháp trò chơi âm nhạc phát huy tốt năng lực tư duy sáng tạo, tính tích cực, trách nhiệm; phát triển năng lực cộng tác làm việc, khả năng tiếp cận và giải quyết vấn đề, năng lực giao tiếp... của học sinh.

- Phương pháp dạy học nêu vấn đề và giải quyết vấn đề

Phương pháp dạy học nêu vấn đề là tập hợp nhiều PPDH cụ thể nhằm tổ chức hoạt động nhận thức của HS theo con đường hình thành và giải quyết vấn đề. Dạy học nêu vấn đề nằm trong hệ PPDH tích cực với quan điểm học sinh là trung tâm quá trình dạy học.

1.1.4. Vai trò của sử dụng phương pháp tích cực trong dạy học hát lớp 5

1.1.4.1. Đáp ứng nhu cầu hoạt động âm nhạc cho học sinh

Hoạt động âm nhạc có nhiều hình thức như chơi đàn, ca hát hay vận động theo nhạc... Trong hoạt động âm nhạc của lứa tuổi HS lớp 5 phổ biến là ca hát.

1.1.4.2. Đáp ứng nhu cầu giao tiếp

Dạy học hát cho HS lớp 5 bằng phương pháp tích cực chính là tìm mọi cách giúp HS được chủ động trong giao tiếp việc học, được làm việc, được khám phá tiềm năng của chính mình, có điều kiện phát huy khả năng hát của bản thân.

1.1.4.3. Góp phần vào việc giáo dục thẩm mỹ

Chương trình phân môn Học hát lớp 5 gồm những bài hát được tuyển chọn có lời ca giàu hình ảnh, ca ngợi cảnh đẹp quê hương, đất nước, ca ngợi tình thầy trò, bạn bè... Cấu trúc các bài hát trong chương trình ngắn gọn, mạch lạc, giai điệu trong sáng, vui tươi, âm vực phù hợp lứa tuổi.

1.1.4.4. Góp phần giáo dục đạo đức tốt đẹp cho học sinh

Những bài hát trong chương trình lớp 5 ngoài nội dung mang tính giáo dục thẩm mỹ, còn có nội dung quan trọng là giáo dục đạo đức tốt đẹp cho HS. Quê hương Việt Nam là nơi các em được sinh ra, lớn lên, là nơi có gia đình thân yêu của từng HS. T

1.1.4.5. Góp phần phát triển nhận thức

Dạy học hát với phương pháp tích cực là quá trình truyền đạt, tương tác kiến thức, kỹ năng của thầy cho trò. Nếu thầy chỉ truyền đạt thì chỉ là một chiều, cần phải tương tác, trao đổi hai chiều giữa thầy/cô và trò mới có hiệu quả. Đây là một hình thức góp phần phát triển nhận thức cho HS, đồng thời qua việc sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát, thầy/cô cũng có những kinh nghiệm dạy từ trò.

1.1.4.6. Góp phần phát triển thể chất

Dạy học hát theo phương pháp tích cực sẽ góp phần cho phổi hoạt động tích cực. Trong quá trình dạy học hát, phương pháp tích cực làm cho HS biết cách lấy hơi, giữ hơi, thả hơi khoa học, từ đó tự giác tìm hiểu, vận dụng đúng cách. Hơi thở đúng trong ca hát giống như cách lấy hơi, giữ hơi, thả hơi trong khoa học Yoga.

1.2. Thực trạng sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát cho học sinh lớp 5 tại Trường Tiểu học Thanh Xuân Nam

1.2.1. Khái quát về Nhà trường

Trải qua hơn 20 năm hình thành, xây dựng và phát triển, Trường Tiểu học Thanh Xuân Nam đã khẳng định sức vươn lên của một ngôi trường trẻ trung mang trong mình nhiều khát vọng..

Ngày 19/7/1996, Trường Tiểu học Đặng Trần Côn B được thành lập trên cơ sở tách ra từ trường Tiểu học Đặng Trần Côn thuộc quận Đống Đa. Ngày 28/12/1996, trường thuộc quận Thanh Xuân quản lý. Ngôi trường khang trang, sạch đẹp có diện tích 8060 m² với đầy đủ các phòng chức năng, phòng học nằm ở phường Thanh Xuân Nam - quận Thanh Xuân -Thành phố Hà Nội.

Trong quá trình xây dựng và phát triển, Trường Tiểu học Thanh Xuân Nam luôn đạt danh hiệu “Tập thể lao động tiên tiến”; “Tập thể Lao động xuất sắc”. Đội ngũ cán bộ, giáo viên không ngừng tiến bộ và trưởng thành. Trường có nhiều cô giáo được công nhận là giáo viên dạy giỏi cấp quận, cấp thành phố.

Dưới sự dìu dắt của các thầy giáo, cô giáo, nhiều thế hệ học sinh đã đạt giải trong các kì thi học sinh giỏi cấp Quận, Thành phố, Quốc gia về các môn văn hóa, văn nghệ và thể dục thể thao. Nhiều học sinh đã trưởng thành từ mái trường này. Tiểu học Thanh Xuân Nam - ngôi trường thân thiện là niềm tự hào của các thế hệ nhà giáo và lớp lớp học sinh trường Thanh Xuân Nam.

1.2.2. Cơ sở vật chất và đội ngũ giáo viên

1.2.2.1. Cơ sở vật chất

Hiện nay nhà trường có một cơ sở khang trang với: 18 phòng học, 02 phòng chức năng, 03 phòng học bộ môn, đủ bàn ghế cho 16 lớp học. Trang thiết bị, đồ dùng dạy học tương đối đáp ứng được nhu cầu dạy học hiện tại, 70% các lớp có máy chiếu phục vụ giảng dạy. Trường có 01 thư viện đạt Thư viện xuất sắc, 01 phòng y tế với khá đầy đủ phương tiện chăm lo sức khỏe HS và 01 phòng vi tính gồm 30 máy phục vụ cho việc dạy và học.

1.2.2.2. Đội ngũ giáo viên

Năm học 2019-2020, nhà trường có một đội ngũ giáo viên tương đối đầy đủ để phụ trách các môn học với CBGV là 55 người, 53 CBGV nữ. Trong đó Ban giám hiệu 02 người, GV đạt trên chuẩn 26 người. Năm học 2019-2020 Nhà trường có tổng số 1837 HS, trong đó HS khối lớp 5 là 521 em.

1.2.3. Đặc điểm về thể chất và tâm sinh lý học sinh lớp 5

1.2.3.1. Đặc điểm về thể chất và nhận thức

HS lớp 5 ở nước ta nói chung và ở Trường TH Thanh Xuân Nam nói riêng có lứa tuổi chung khoảng từ 9 đến 10 tuổi, các em đã trải qua một thời kì phát triển với nhanh cả về thể chất và tâm sinh lý. Cũng như HS nước ta, HS lớp 5 Trường TH Thanh Xuân Nam có một số đặc điểm về thể chất và tâm sinh lý chung.

Qua phân tích các đặc điểm cơ bản nhất về mặt cơ thể của HS lớp 5, cho thấy đang có sự phát triển. Đối với môn Âm nhạc, GV nên đưa các em vào các trò chơi vận động từ mức độ đơn giản đến phức tạp, nên lựa chọn các hình thức tổ chức hoạt động học tập với mức độ vận động nhẹ nhàng, an toàn và hấp dẫn, không làm HS mệt mỏi, chán nản hay quá sức.

1.2.3.2. Đặc điểm về nhận thức

Ở lứa tuổi HS lớp 5, trẻ đã hoàn thành dần về hình thái cơ thể và các chức năng tâm lý ở giai đoạn đầu tiên của quá trình hình thành nhân cách.

Các cơ quan cảm giác: Thị giác, thính giác, khứu giác, vị giác, xúc giác đều phát triển và đang trong quá trình hoàn thiện.

Tri giác: ở trẻ khá phát triển cho phép trẻ định hướng được những thuộc tính và những mối liên hệ bên ngoài của sự vật và hiện tượng.

Về trí nhớ: Trí nhớ của HS lớp 5 bắt đầu hình thành, củng cố và dần phát triển. Ở lứa tuổi này khả năng ghi nhớ khá tốt, chủ yếu là thuộc lòng, ít tư duy, bước đầu hình thành khả năng ghi nhớ có chủ định và hệ thống, hướng sự chú ý vào những điều có nội dung sinh động, thu hút các em.

Tư duy: Tư duy mang đậm màu sắc xúc cảm và chiếm ưu thế ở tư duy trực quan hành động.

Tưởng tượng: Tưởng tượng của HS tiểu học đã phát triển phong phú hơn, tuy nhiên hình ảnh tưởng tượng của các em còn đơn giản, chưa bền vững và dễ thay đổi.

1.2.4. Khả năng ca hát của học sinh lớp 5

Cơ quan phát âm gồm: Bộ phận cộng hưởng và cấu tạo âm (hốc mũi, họng, miệng, lưỡi, răng và môi); bộ phận thanh quản; bộ phận hô hấp. Cơ quan phát âm của HS lớp 5 chưa phát triển định hình như người lớn và thay đổi dần theo lứa tuổi phát triển cơ thể. Cơ quan phát âm có quan hệ mật thiết với bộ máy hô hấp, với thanh quản để phát âm và phối hợp với cuống họng, vòm họng, lưỡi, môi, răng để tạo ra âm thanh.

Qua nghiên cứu và thực tiễn cho thấy sự biến đổi giọng hát của HS phổ thông nói chung có thể chia làm 4 giai đoạn, cụ thể:

Giai đoạn 1: lứa tuổi các em nhà trẻ mẫu giáo (trước 6 tuổi).

Giai đoạn 2: trước lúc vỡ giọng (khoảng 6 – 11 tuổi).

Giai đoạn 3: vỡ giọng (khoảng 11 – 15 tuổi).

Giai đoạn 4: sau vỡ giọng (khoảng 15 – 18 tuổi).

Phẩm chất giọng của các em HS lứa tuổi TH có thể chia ra các loại:

Loại thứ nhất: giọng vang, sáng, khỏe, đôi khi hơi chói.

Loại thứ hai: giọng vang, êm, nhẹ, có nhạc cảm, âm sắc dễ chịu.

Loại thứ ba: giọng tối, mờ, nhỏ, hay bị rung.

Loại thứ tư: giọng rè, khàn, kém chuẩn xác.

1.2.5. Chương trình môn Âm nhạc lớp 5

Môn âm nhạc lớp 5 gồm có 35 tiết, được thực hiện trong 35 tuần, mỗi tuần 1 tiết, Học kỳ 1 : 18 tiết , học kỳ 2 : 17 tiết

Nội dung chương trình gồm 3 phần môn:

1.2.5.1. Chương trình phân môn Học hát

1.2.5.2. Chương trình phân môn Tập đọc nhạc (TDN)

1.2.5.3. Giới thiệu nhạc cụ nước ngoài – Kể chuyện âm nhạc

1.2.6. Thực trạng sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát

Để điều tra thực trạng sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát cho HS lớp 5, chúng tôi tiến hành tìm hiểu nội dung chương trình môn Âm nhạc; tìm hiểu về phương pháp, hình thức tổ chức hoạt động dạy học của GV trong quá trình dạy hát cho HS lớp 5; đánh giá kết quả dạy học hát với những phương pháp và hình thức dạy học GV đang sử dụng.

Trong quá trình điều tra và khảo sát, chúng tôi chủ yếu sử dụng một số phương pháp:

- Phương pháp điều tra khảo sát
- Phương pháp phân tích tổng hợp
- Phương pháp thực nghiệm

Nhìn chung, các em HS lớp 5, Trường TH Thanh Xuân Nam có khả năng học tập ca hát. Tuy vậy sự hứng thú, năng lực tiếp thu, thái độ học tập và hoạt động âm nhạc của HS trong cùng một lớp, không hoàn toàn giống nhau.

2: Tổng hợp kết quả học tập phân môn Học hát của HS lớp 5A, 5B

TT	Trường	Kết quả học tập					
		Hoàn thành tốt		Hoàn thành		Chưa hoàn thành	
		SL	Tỷ lệ%	SL	Tỷ lệ%	SL	Tỷ lệ%
1	Lớp 5A	6	15	22	55	12	30
2	Lớp 5B	4	11,4	19	54	12	34,28

Từ kết quả bảng tổng hợp trên cho thấy kết quả học hát của HS lớp 5A, 5B là tương đương nhau. Cả hai lớp vẫn còn số HS xếp loại ở mức chưa hoàn thành. Với kết quả này đòi hỏi mỗi GV cần phải có những biện pháp trong việc giảng dạy cho HS yêu thích môn học và đạt kết quả học tập tốt hơn.

1.2.7. Nhận xét về thực trạng sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy phân môn Học hát

1.2.7.1. Những ưu điểm

GV dạy môn Âm nhạc, trong đó có phân môn Học hát ở Trường TH Thanh Xuân Nam thực hiện nghiêm chỉnh theo chương trình do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành. GV yêu nghề, có tinh thần trách nhiệm cao, có ý thức trong việc trau dồi kiến thức chuyên môn và tìm hiểu về các phương pháp dạy học. Trong các tiết dạy học hát, ôn tập bài hát, GV đã thực hiện đúng quy trình.

1.2.7.2. Một số hạn chế

Tuy vậy GV vẫn còn hạn chế: phương pháp dạy học còn gò bó, căng cứng, luôn áp đặt theo một phương pháp, ít có sự sáng tạo; việc tổ chức cho HS luyện thanh thường chỉ là cho HS hát một bài hát, chưa có chú ý đến việc kết hợp khởi động giọng để luyện thêm cao độ, tiết tấu cũng như luyện phát âm cho các em; GV chưa chú ý nhiều đến việc rèn luyện cao độ và tiết tấu cho các em. HS còn thụ động trong việc học.

Qua trao đổi và dự giờ các tiết học hát đã phần nào cho thấy giờ học hát chưa tạo được sự hấp dẫn, sôi nổi, hào hứng. GV chưa sử dụng hoàn thiện phương pháp tích cực trong việc dạy học kiến thức và kỹ năng rèn hát cho tập thể lớp, nhóm, cá nhân, chưa gợi ý để HS tự cảm thụ và tiếp thu nội dung tác phẩm.

Phương pháp dạy học của GV nặng về truyền thụ kiến thức, kỹ năng. Trong dạy học hát thực hiện quy trình các bước máy móc, áp đặt ít có sự sáng tạo.

Trong giờ học, các em chưa được “tự do” hoạt động nhiều, GV ít sử dụng trò chơi, ít cho HS vận động theo nhạc, chưa lôi cuốn, thu hút HS hào hứng học tập. GV chưa tổ chức phương pháp dạy học theo nhóm. Đây là phương pháp tích cực trong dạy học nói chung, dạy học hát nói riêng đang được khuyến khích.

Tóm lại, qua trao đổi và dự giờ các tiết học hát đã phần nào cho thấy, giờ học hát chưa tạo được sự hấp dẫn, sôi nổi, hào hứng. GV chưa chú ý nhiều đến việc rèn luyện kỹ năng hát cho tập thể lớp, nhóm, cá nhân, chưa gợi ý để HS tự cảm thụ và tiếp thu nội dung tác phẩm.

Tiểu kết

Trong chương 1, chúng tôi trình bày khái quát về cơ sở lý luận của dạy học hát qua một số khái niệm, quan niệm và đặc biệt trình bày về việc sử dụng phương pháp tích cực trong dạy học hát. Dạy học hiện đại ngày nay ở tất cả các cấp học, bậc học đều sử dụng phương pháp dạy học tích cực. Dạy học nói chung, dạy học hát cho

HS lớp 5 cũng cần phải sử dụng phương pháp tích cực. Chỉ có sử dụng phương pháp dạy học hát theo phương pháp tích cực mới nâng cao được chất lượng, hiệu quả môn học.

Về thực trạng dạy học âm nhạc cho HS lớp 5 trường Tiểu Học Thanh Xuân Nam, qua điều tra, quan sát, trao đổi chúng tôi đã có được kết quả cụ thể: GV âm nhạc có trình độ tốt, nhà trường tuy chưa có thật đầy đủ cơ sở vật chất phục vụ cho việc dạy học, nhưng tinh thần của GV rất cao, khắc phục khó khăn để dạy học, HS có ý thức học tập tốt.

Tuy nhiên, những hạn chế lại tập trung ở vấn đề GV âm nhạc tại trường còn ít quan tâm đến xu hướng đổi mới phương pháp dạy học. Do vậy, chất lượng dạy học âm nhạc nói chung, dạy học hát nói riêng còn chưa cao, HS còn thiếu chủ động, thiếu tích cực, sáng tạo. Để nâng cao chất lượng dạy học hát, phát huy được khả năng, tính tích cực, chủ động, sáng tạo của HS lớp 5, Trường TH Thanh Xuân Nam, người GV phải tích cực đầu tư, tìm tòi, sáng tạo sử dụng những phương pháp tích cực trong dạy học hát.

Chương 2

BIỆN PHÁP SỬ DỤNG PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC TRONG DẠY HỌC HÁT

2.1. Nguyên tắc lựa chọn phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát cho học sinh lớp 5

2.1.1. Đảm bảo mục tiêu bài học

Mục tiêu là những tiêu chí cụ thể, những yêu cầu cần và phải đạt được sau khi học sinh học xong phân môn/ chủ đề hoặc bài học.

Nguyên tắc đảm bảo tính mục tiêu bài học đòi hỏi tất cả các hoạt động giáo dục đều phải được thực hiện theo mục tiêu của bài học, hướng đến mục tiêu của chương trình nói chung.

Từ mục tiêu cụ thể của bài học, GV sẽ thiết kế các mục tiêu cụ thể cho từng nội dung, từng hoạt động trong giờ học.

2.1.2. Tính vừa sức

Nguyên tắc đảm bảo tính vừa sức là một trong những nguyên tắc cơ bản của việc sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát lớp 5.

Theo quan điểm của lý luận dạy học hiện đại, dạy học vừa sức có nghĩa là trong quá trình dạy học, những yêu cầu, nhiệm vụ học tập

phải phù hợp với giới hạn cao nhất của vùng trí tuệ gần nhất của HS có thể hoàn thành được với nỗ lực cao nhất về trí tuệ và thể lực.

Với đặc trưng là khuyến khích năng lực cảm thụ, tăng cường trí nhớ, tư duy và thể mạnh thu hút, kích thích hứng thú học tập của HS, học hát được HS yêu thích nhất trong chương trình môn Âm nhạc bậc TH.

2.1.3. Thống nhất giữa vai trò tự giác, tích cực của học sinh và vai trò chủ đạo của giáo viên

Nguyên tắc này đòi hỏi trong quá trình dạy học phải phát huy cao độ tính tự giác, tính tích cực, tính độc lập, sáng tạo của HS dưới tác dụng vai trò chủ đạo của GV, tạo nên sự cộng hưởng của hoạt động dạy và hoạt động học.

Tính tự giác nhận thức là cơ sở của tính tích cực và tính độc lập nhận thức. Tính tích cực nhận thức là điều kiện, là kết quả, là định hướng và là biểu hiện của sự nảy sinh và phát triển của tính độc lập nhận thức. Kết hợp tính tích cực của GV và HS một cách hài hoà trong hoạt động phối hợp với nhau sẽ cho phép đạt được những kết quả dạy học và giáo dục cao trong một thời gian ngắn nhất.

2.1.4. Ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học hát

Trong thời đại 4.0, việc ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy - học là một việc làm cần thiết với tất cả các môn học, trong đó có môn Âm nhạc. Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học âm nhạc sẽ tạo ra một môi trường giáo dục hiện đại, tạo nên sự tương tác cao giữa giáo viên và học sinh, kích thích sự hứng thú của các em khi được quan sát trực quan những hình ảnh minh họa, được mắt thấy, tai nghe những bài nhạc với hình ảnh, video minh họa phong phú.

2.2. Một số phương pháp dạy học tích cực

2.2.1. Dạy học theo nhóm

Học hợp tác nhóm cần tạo điều kiện cho HS rèn luyện các kỹ năng hợp tác và tham gia vào các hoạt động với sự thể hiện vai trò ra quyết định và chịu trách nhiệm về các quyết định đó, để cùng hưởng vui, buồn với kết quả của mình. Do vậy HS cần có thời gian để thích ứng với các hoạt động nhóm.

Các bước tiến hành dạy học theo nhóm:

Bước 1. Phân nhóm

Bước 2. Cơ cấu tổ chức nhóm

Bước 3. Lựa chọn nội dung học nhóm

2.2.2. *Dạy học nêu vấn đề và giải quyết vấn đề*

Để thực hiện phương pháp dạy học nêu vấn đề và giải quyết vấn đề cần tuân theo quy trình: xác định, nhận dạng vấn đề/tình huống; Thu thập thông tin có liên quan đến vấn đề/tình huống đặt ra; Liệt kê cách giải quyết có thể; Phân tích, đánh giá kết quả từng cách giải quyết (tích cực, hạn chế, cảm xúc, giá trị); So sánh kết quả các cách giải quyết; Lựa chọn cách giải quyết tối ưu nhất; Thực hiện theo cách giải quyết đã lựa chọn; Rút kinh nghiệm cho việc giải quyết những vấn đề, tình huống khác.

Dạy học nêu vấn đề và giải quyết vấn đề còn là việc dạy HS tự tìm tòi, phát hiện, khám phá tri thức, kỹ năng, cách thức hành động mới nhằm phát huy năng lực hát. Khuyến khích HS tự tìm tòi, khám phá, đưa ra các phát hiện và tìm cách cách giải quyết có thể; Liệt kê các cách giải quyết có thể có; Phân tích, đánh giá kết quả mỗi cách giải quyết của cá nhân HS và của nhóm. Kết luận về nội dung vấn đề là cơ sở cho HS tự kiểm tra, tự điều chỉnh rút kinh nghiệm cho việc giải quyết những vấn đề, tình huống khác.

2.2.3. *Sử dụng trò chơi*

Sử dụng phương pháp trò chơi trong dạy học hát lớp 5, người GV cần chú ý một số vấn đề:

Làm chủ cuộc chơi và bản thân.

Bản thân quản trò phải làm chủ được mình, phải tự tin, tự nhiên. Nắm được trò chơi, trình tự luật chơi, cách điều khiển, đặc biệt phải làm chủ cuộc chơi, không bị chi phối bởi tập thể, không gian chơi, phương tiện chơi.

Lời dẫn phải dứt khoát, rõ ràng, đủ âm lượng, lời cuốn, thu hút được HS. Thành công của trò chơi phụ thuộc vào quản trò. Quản trò biết biến hóa lời nói, tạo không khí vui vẻ, thêm chút hài hước, hóm hỉnh trong điều khiển trò chơi.

Người quản trò (GV) phải có cử chỉ, hành động, nét mặt vui tươi để thực hiện thao tác trò chơi, đặc biệt phải có cử chỉ, hành động thân thiện, hòa nhập với HS.

Cùng tham gia ở những trò chơi quản trò có thể tham gia cùng chơi tạo không khí vui vẻ hào hứng, sôi nổi, đặc biệt trong phần phạt của trò chơi, quản trò cùng chịu phạt tạo bầu không khí bình đẳng, vui vẻ.

Chuẩn bị một số trò chơi là vốn của quản trò làm sao cho đối tượng chơi hiểu rằng mình không bao giờ hết vốn, coi người quản trò như một ngân hàng trò chơi.

Dùng lại đúng lúc khi người chơi (HS) vui đến một mức độ nào đó gọi là cao trào trong hoạt động vui chơi, như vậy luôn tạo cảm giác chưa thật đầy đủ cho người chơi, cũng là để dành cho hoạt động lần sau.

Sau khi kết thúc buổi học GV nên hứa hẹn buổi học sau để thu hút các con học sinh trong tiết học âm nhạc. Động viên tất cả học sinh tham gia trò chơi một cách vui vẻ, chủ động và hiệu quả.

2.2.4. Dạy học theo góc

Việc bố trí vị trí học tập của học sinh trong một lớp học theo các góc khác nhau để học sinh tương tác với nhau trong học tập gọi là phương pháp dạy học theo góc. Phương pháp này không sử dụng thường xuyên, mà đôi khi có những nội dung trong học tập cần thiết thì tổ chức dạy học theo phương pháp này.

2.3. Biện pháp sử dụng một số phương pháp tích cực trong dạy học hát lớp 5

2.3.1. Đề xuất điều chỉnh chương trình phân môn Học hát

Trong quá trình thực tiễn dạy học hát cho HS lớp 5 tại Trường TH Thanh Xuân Nam, chúng tôi thấy các bài học hát chưa thật phù hợp theo khả năng của HS để phát triển năng lực ca hát theo hướng nâng dần từng bài học từ dễ đến khó hơn. Trước khi đề xuất sử dụng phương pháp tích cực trong dạy học hát cho HS lớp 5, chúng tôi đề xuất điều chỉnh chương trình phân môn Học hát lớp 5 cho phù hợp hơn.

Nội dung trong chương trình học hát chính khóa của học sinh lớp 5, sắp xếp theo thứ tự hiện tại:

1. Bài hát *Reo vang bình minh*. Nhạc và lời: Lưu Hữu Phước
2. Bài hát *Hãy giữ cho em bầu trời xanh*. Nhạc và lời: Huy Trân
3. Bài hát *Con chim hay hát*. Nhạc và lời: Phan Huỳnh Điểu
4. Bài hát *Những bông hoa, những bài ca*. Nhạc và lời: Hoàng Long
5. Bài hát *Ước mơ*. Nhạc Trung Quốc. Lời Việt: An Hòa
6. Bài dân ca H'rê (Tây Nguyên) *Hát mừng*. Đặt lời mới: Lê Toàn Hùng
7. Bài hát *Tre già bên Lăng Bác*. Nhạc và lời: Hàn Ngọc Bích
8. Bài *Màu xanh quê hương*. Dân ca Khmer
9. Bài hát *Em vẫn nhớ trường xưa*. Nhạc và lời: Thanh Sơn

10. Bài hát *Dàn đồng ca mùa hạ*. Nhạc và lời: Lê Minh Châu
Thứ tự các bài học hát trong chương trình lớp 5, theo đề xuất:

1. Bài *Con chim hay hót*. Nhạc và lời: Phan Huỳnh Điểu
2. Bài dân ca H'rê (Tây Nguyên) *Hát mừng*. Đặt lời mới: Lê

Toàn Hùng

3. Bài hát *Tre già bên Lăng Bác*. Nhạc và lời: Hàn Ngọc Bích

4. Bài hát *Reo vang bình minh*. Nhạc và lời: Lưu Hữu Phước

5. Bài hát *Hãy giữ cho em bầu trời xanh*. Nhạc và lời: Huy Trân

6. Bài hát *Những bông hoa, những bài ca*. Nhạc và lời: Hoàng

Long

7. Bài hát *Ước mơ*. Nhạc Trung Quốc. Lời Việt: An Hòa

8. Bài *Màu xanh quê hương*. Dân ca Khmer

9. Bài hát *Em vẫn nhớ trường xưa*. Nhạc và lời: Thanh Sơn

10. Bài hát *Dàn đồng ca mùa hạ*. Nhạc và lời: Lê Minh Châu

2.3.2. Một số kỹ thuật dạy học hát cho học sinh lớp 5

2.3.2.1. Kỹ thuật hơi thở

Trong ca hát hơi thở có vai trò đặc biệt quan trọng. Việc luyện tập hơi thở là rất cần thiết đối với HS lớp 5. Bởi khi hát các em thường hít theo hơi thở tự nhiên, vì thế lượng hơi vào không đủ dẫn đến không đủ để thể hiện một câu hát từ đó làm ảnh hưởng âm thanh dẫn đến đuối hơi, ngân không đủ trường độ.

Quy trình lấy hơi và giữ hơi như sau:

Bước 1. Hít một hơi nhanh và sâu qua mũi và miệng sau đó giữ hơi. Chú ý quan sát HS khi hít hơi, tránh tình trạng khi lấy hơi các em rụt cổ lại, vai để bằng phẳng, không được nhô lên, lấy một lượng hơi vừa đủ.

Bước 2: Sau khi lấy hơi giữ ngực và bụng hơi nở ra vì không khí sẽ xuống, vùng bụng phình ra và sau đó giữ hơi.

Bước 3: Đặt nhẹ hai hàm răng vào nhau rồi thở nhẹ nhàng qua bằng tiếng xì.

2.3.2.2. Luyện tập khẩu hình

Trong thanh nhạc, người ta thường dùng danh từ đã được Việt hóa đó là *khẩu hình* thay cho từ mồm và miệng, bởi vì khẩu hình không thuần túy chỉ là hình dáng của mồm, miệng mà còn bao hàm những hoạt động tổng thể được kết hợp của một số bộ phận như: môi, răng, lưỡi, hàm ếch cứng, hàm ếch mềm... Khẩu hình khi nói cũng như khi hát đều có một số bộ phận kết hợp với nhau, nhưng khẩu hình khi nói hoạt động không mở rộng và tích cực như khi hát.

2.2.3. Rèn luyện kỹ thuật hát

Nghệ thuật thanh nhạc có nhiều kỹ thuật như: legato, staccato, non legato, ngân dài, xử lý sắc thái, rung, hơi thở..., song dạy học hát cho HS lớp 5 ở Trường TH Thanh Xuân Nam chỉ vận dụng một số kỹ thuật, những kỹ thuật này mang tính sơ giản để giúp HS có ý thức khi vận dụng trong ca hát.

Hát legato có nghĩa hát liền giọng, liền tiếng. Đây là kỹ thuật thanh nhạc cơ bản của trường phái Bel canto. Khi hát liền giọng các âm được nối tiếp với nhau đều đặn, liên tục từ âm này sang âm khác, tạo nên những câu hát liên kết không ngắt quãng, nhưng âm thanh phải thanh thoát, trong sáng, vị trí âm thanh thống nhất. Hát liền giọng, liền tiếng là nhằm thể hiện sự mềm mại, uyển chuyển của giai điệu. Luyện tập hát liền giọng, liền tiếng lấy hơi sâu và giữ hơi, thả hơi đều đặn, nhịp nhàng từ phổi qua thanh quản, thanh đới tạo âm thanh rền, nền nã độ vang vừa phải mượt mà, mềm mại.

2.3.4. Thực hành sử dụng phương pháp tích cực và sử dụng kỹ thuật thanh nhạc trong dạy học hát cho học sinh lớp 5

Những bài học hát trong chương trình lớp 5 có ba nhóm bài mang ba tính chất tương đối rõ nét. Nhóm bài có tính chất trữ tình, tha thiết, triu mến, nhóm bài có tính chất trong sáng, rộn ràng, vui tươi và nhóm bài là dân ca. Nhóm bài hát trữ tình gồm có:

- Bài *Ước mơ*
- Bài *Tre gà bên lăng Bác*
- Bài hát *Em vẫn nhớ trường xưa*.

Nhóm bài có tính chất trong sáng, rộn ràng, vui tươi gồm có:

- Bài hát *Reo vang bình minh*
- Bài hát *Hãy giữ cho em bầu trời xanh*
- Bài hát *Con chim hay hát*
- Bài hát *Những bông hoa những bài ca*
- Bài hát *Dàn đồng ca mùa hạ*

Nhóm bài dân ca gồm có:

- Bài *Màu xanh quê hương*, dân ca Khmer Nam Bộ
- Bài *Hát mừng*, dân ca Hrê.
- Bài *Hoa Chăm pa*. Dân ca Lào (trong Phụ lục sách).

Dưới đây là quy trình dạy học hát các bài mang tính chất trữ tình, uyển chuyển, tha thiết ở chương trình phân môn hát lớp 5, qua bài *Ước mơ*.

ƯỚC MƠ

Nhạc Trung Quốc. Lời Việt: An Hòa

Thiết tha - Trữ tình

Gió vờn cánh hoa bay dưới trời. Đàn bướm xinh dạo
 chơi. Trên cành cây chim ca líu lo.
 Như hát lên bao lời mong chờ. Em khao khát ước
 mơ khắp nơi bình yên. Cuộc sống tươi đẹp thêm.
 Cho đàn em tung tăng mùa ca, trong nắng xuân tô đẹp muôn
 nhà.

Bước 1. GV ổn định lớp, luyện hơi thở.

Bước 2. Giới thiệu bài.

Bước 3. Phân chia câu trong bài.

Bước 4. Khởi động giọng.

Bước 5. GV hát mẫu

Bước 6. Dạy hát từng câu

2.4. Thực nghiệm sư phạm

2.4.1. Mục đích thực nghiệm

Trên cơ sở sử dụng phương pháp tích cực và sử dụng kỹ thuật thanh nhạc trong dạy học hát cho HS lớp 5 tại Trường TH Thanh Xuân Nam, chúng tôi ứng dụng vào thực nghiệm sư phạm dạy bài hát mang tính chất trong sáng, vui tươi, rộn ràng ở chương trình lớp 5, nhằm mục đích xem xét tính khả thi và hiệu quả của biện pháp đề xuất.

2.4.2. Đối tượng thực nghiệm

Được sự đồng ý của Ban giám hiệu và giáo viên dạy môn Âm nhạc Trường TH Thanh Xuân Nam, chúng tôi tiến hành dạy thực nghiệm cho HS lớp 5A và phối hợp cùng cô giáo Nguyễn Thị Hậu là giáo viên âm nhạc ở Trường, cùng HS lớp 5B, tham dự giờ dạy thực nghiệm.

Địa điểm thực nghiệm: Tại Trường TH Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, thành phố Hà Nội.

Thời gian thực nghiệm: trong 2 tuần, từ tuần 12 đến tuần 14, học kỳ II, năm học 2019 - 2020.

Giáo viên dạy thực nghiệm: cô giáo Nguyễn Thị Hà Thu.

2.4.3. Nội dung thực nghiệm

- Thiết kế bài dạy **Tiết 2**. Học hát bài *Reo vang bình minh*. Nhạc và lời: Lưu Hữu Phước.

- Sử dụng phương pháp tích cực và kỹ thuật non legato vào dạy học bài hát mang tính chất trong sáng, vui tươi, rộn ràng trong chương phân môn Học hát lớp 5.

- Xây dựng mẫu *Phiếu trung cầu ý kiến* học sinh về giờ học thực nghiệm.

- Tổng hợp, thống kê, so sánh đối chiếu trên *Phiếu trung cầu ý kiến* và đánh giá kết quả thực nghiệm.

2.4.4. Quy trình tiến hành thực nghiệm

Những bài hát có tính chất trong sáng, vui tươi, rộn ràng trong chương trình lớp 5 gồm 5 bài, chúng tôi sử dụng phương pháp tích cực và sử dụng kỹ thuật hát non legato để thực nghiệm dạy bài *Reo vang bình minh*, nhạc và lời Lưu Hữu Phước, để trình bày về việc dạy các bài hát có tính chất trong sáng, vui tươi, rộn ràng.

Dạy học các bài hát lớp 5 có tính chất trong sáng, vui tươi, rộn ràng về cách dạy cơ bản giống như dạy bài hát có tính chất trữ tình, uyên chuyển, tha thiết, nhưng có một số điểm khác biệt về sử dụng hơi thở, về phát âm nhả chữ, về thể hiện.

Lớp 5B gồm 10 HS tham gia đối chứng được bố trí ngồi hai bàn cuối lớp.

Bước 1. GV ổn định lớp và trao đổi với HS về luyện hơi thở.

Bước 2. Giới thiệu bài.

Bước 3. Phân chia từng câu trong bài.

Bước 4. Khởi động giọng.

Bước 5. Hát mẫu

Bước 6. Dạy hát từng câu

Bước 7. Dạy hát cả bài

Bước 8. Nhận xét.

2.4.5. Kết quả thực nghiệm

Tổng số *Phiếu trưng cầu ý kiến* phát ra và thu về với HS tham gia thực nghiệm sư phạm là 45 phiếu, với 4 câu hỏi trưng cầu ý kiến, kết quả các câu hỏi như sau:

Câu hỏi 1: Em có yêu thích giờ học hát không?

Số phiếu trả lời yêu thích là 30, chiếm tỉ lệ hơn 60%. Số phiếu trả lời rất thích là 15, chiếm tỉ lệ hơn 30%. Số phiếu trả lời bình thường là 0, chiếm tỉ lệ 0%.

Câu hỏi 2: Em hát bài *Reo vang bình minh* thấy thế nào?

Số phiếu trả lời hay là 40, chiếm tỉ lệ hơn 80%. Số phiếu trả lời rất hay là 5, chiếm tỉ lệ gần 20%. Không có phiếu trả lời bình thường.

Câu hỏi 3: Em học tiết học hát hôm nay so với tiết học trước, tiếp thu nhanh hơn, chậm hơn hay bình thường? Số phiếu trả lời tiếp thu nhanh hơn là 42, chiếm tỉ lệ gần 90%. Số phiếu trả lời tiếp thu bình thường là 3, chiếm tỉ lệ gần 10%. Không có phiếu trả lời tiếp thu chậm hơn.

Câu hỏi 4. Cảm nhận của em về tiết học hát hôm nay thế nào?

Số phiếu trả lời rất vui là 35, chiếm tỉ lệ hơn 70%. Số phiếu trả lời vui là 10, chiếm tỉ lệ hơn 20%. Số phiếu trả lời bình thường là 0, chiếm tỉ lệ 0%.

Song song với kết quả *Phiếu trưng cầu ý kiến* HS lớp 5A tham gia thực nghiệm sư phạm là kết quả *Phiếu trưng cầu ý kiến* HS lớp 5B, nhóm đối chứng.

Tổng số phiếu phát ra và thu về là 10 phiếu với 4 câu hỏi trung cầu ý kiến, kết quả các câu hỏi như sau:

Câu hỏi 1: Em có yêu thích giờ học hát không?

Số phiếu trả lời yêu thích là 5, chiếm tỉ lệ 50%. Số phiếu trả lời rất thích là 5, chiếm tỉ lệ 50%. Số phiếu trả lời bình thường là 0, chiếm tỉ lệ 0%.

Câu hỏi 2: Em nghe các bạn hát bài Reo vang bình minh thấy thế nào?

Số phiếu trả lời hay là 7, chiếm tỉ lệ 70%. Số phiếu trả lời rất hay là 3, chiếm tỉ lệ 30%. Không có phiếu trả lời bình thường.

Câu hỏi 3: Em dự tiết học hát hôm nay so với tiết học trước, cảm thấy tiếp thu nhanh hơn, chậm hơn hay bình thường?

Số phiếu trả lời tiếp thu nhanh hơn là 8, chiếm tỉ lệ 80%. Số phiếu trả lời tiếp thu bình thường là 2, chiếm tỉ lệ 20%. Không có phiếu trả lời tiếp thu chậm hơn.

Câu hỏi 4. Cảm nhận của em về dự tiết học hát hôm nay thế nào?

Số phiếu trả lời rất vui là 7, chiếm tỉ lệ 70%. Số phiếu trả lời vui là 3, chiếm tỉ lệ 30%. Số phiếu trả lời bình thường là 0, chiếm tỉ lệ 0%.

Kết quả Phiếu trung cầu ý kiến 45 HS lớp 5A tham gia thực nghiệm sư phạm và Phiếu trung cầu ý kiến 10 HS lớp 5B tham dự làm đối chứng phản ánh biện pháp sử dụng phương pháp tích cực trong dạy học hát cho HS lớp 5, Trường TH Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, thành phố Hà Nội mà luận văn nghiên cứu đề xuất rất có hiệu quả, HS học tập với sự hứng thú, vui vẻ, rất tích cực tham gia hoạt động nhóm.

Tiểu kết

Xu hướng dạy học hiện đại ngày nay ở nước ta là sử dụng các phương pháp dạy học hiện đại, lấy HS là trung tâm, phát huy tính tích cực của HS. Có nhiều phương pháp dạy học phát huy tính tích cực trong dạy học. Dạy học hát cho HS lớp 5, Trường TH Thanh Xuân Nam hiện đang còn dạy theo phương pháp truyền thống, chủ

yếu là phương pháp thực hành luyện tập. Đây là phương pháp phù hợp với đặc thù dạy học hát. Tuy nhiên phương pháp này bị hạn chế bởi sự truyền thụ kiến thức, kỹ năng một chiều từ GV đến HS. Không khí lớp học đơn điệu, không sinh động vì không có sự sôi nổi, hào hứng của HS thực sự tham gia vào quá trình dạy học. Qua nghiên cứu một số phương pháp tích cực, chúng tôi sử dụng một số phương pháp như dạy học theo nhóm, dạy học nêu vấn đề - giải quyết vấn đề, sử dụng công nghệ thông tin... vào dạy học hát cho HS lớp 5. Cùng với việc sử dụng các phương pháp dạy học tích cực, chúng tôi nghiên cứu sử dụng các kỹ thuật thanh nhạc phù hợp vào dạy học hát cho HS lớp 5.

Thông qua kết quả thực nghiệm sư phạm về việc sử dụng một số phương pháp tích cực trong dạy học hát cho HS lớp 5, chúng tôi thấy bước đầu đã có hiệu quả rất rõ. HS bộc lộ thái độ rất nghiêm túc từ những phút đầu của tiết thực nghiệm và thể hiện trạng thái tư tưởng hứng thú, vui vẻ khi kết thúc tiết học, là biểu hiện tình cảm yêu thích giờ học hát. Từ kết quả bước đầu của việc nghiên cứu, chúng tôi phát huy việc sử dụng các phương pháp dạy học này, đồng thời sẽ tiếp tục nghiên cứu tiếp những phương pháp tích cực khác để sử dụng vào việc dạy hát cho HS lớp 5, góp phần nâng cao chất lượng dạy phân môn Học hát nói riêng và môn Âm nhạc cho HS lớp 5 của Nhà trường ngày càng tốt hơn.

KẾT LUẬN

Chủ trương của Bộ GD & ĐT là đổi mới toàn diện, căn bản phương pháp dạy học ở các cấp học, bậc học. Thực hiện chủ trương của Bộ GD & ĐT các cơ sở giáo dục và đào tạo từ mầm non đến đại học ở nước ta đều có những nghiên cứu về đổi mới dạy học áp dụng vào thực tiễn. Trong chủ trương đổi mới dạy học môn Âm nhạc thì mục tiêu của đổi mới phương pháp là dạy cảm thụ, nhận thức và thi hiểu thẩm mỹ âm nhạc, sáng tạo âm nhạc, bồi dưỡng lòng yêu thích, say mê âm nhạc, rèn luyện hoạt động biểu diễn âm nhạc. Tất cả các giờ học môn Âm nhạc là sự tích hợp kiến thức, kỹ năng của các phương pháp truyền thống và hiện đại, phù hợp tâm sinh lý lứa tuổi làm sao để học sinh chơi mà học, học mà chơi.

Phương pháp dạy học âm nhạc nói chung, phương pháp dạy học hát ở TH nói riêng đã và đang thực hiện có những ưu điểm. Dạy học phân môn Học hát lớp 5 với quy trình 7 bước là quy trình đúng và khá phù hợp. Tuy nhiên, không phải mọi tiết dạy đều thực hiện quy trình này một cách máy móc, công thức. Các bước trong quy trình có thể hoán đổi cho nhau, nhằm làm cho học sinh có các cách tiếp cận khác nhau trong các tiết học hát. Phương pháp dạy học âm nhạc đã và đang thực hiện còn tồn tại hiện tượng học sinh thường chấp nhận tuyệt đối tất cả những điều từ thầy cô giáo và từ sách giáo khoa dù đúng hay sai. Học sinh rất ít được tự tìm tòi, suy nghĩ độc lập, chất vấn, thảo luận, phát biểu ý kiến, và khám phá. Phương pháp dạy học này không giúp học sinh phát triển được khả năng sáng tạo. Hiện nay dạy học sử dụng phương pháp tích cực nhằm phát huy tính tích cực, lấy học sinh làm trung tâm là xu hướng mang tính thời đại. Phương pháp dạy học tích cực có khá nhiều, vận dụng phương pháp nào vào dạy học hát cho HS lớp 5 cần tìm hiểu, nghiên cứu sao cho phù hợp. Trong các phương pháp dạy học tích cực thì phương pháp dạy học theo nhóm, phương pháp dạy học nêu vấn đề - giải quyết vấn đề, phương pháp sử dụng công nghệ thông tin sử dụng trong dạy học hát rất phù hợp và có hiệu quả. Các phương pháp này tạo điều kiện để HS chủ động tham gia vào quá trình dạy học, phát huy tính tích cực, giúp HS tự khám phá, tự học. Trong dạy học sử dụng các phương pháp này tạo lập môi trường học tập bình đẳng, cởi mở, tôn trọng ý kiến của HS, không áp đặt chỉ duy nhất ý của thầy, cô là đúng, chuẩn.

Phương pháp dạy học có vai trò vô cùng quan trọng trong việc giáo dục con người, phương pháp đúng sẽ tạo ra một con người có ích cho xã hội. Phương pháp dạy học có mối quan hệ biện chứng với nội dung dạy học. Vì vậy bên cạnh những phương pháp chung thì việc sử dụng các phương pháp dạy học tích cực trong dạy học hát lớp 5 có vai trò quan trọng.

Qua thời gian tham gia dạy học phân môn Học hát lớp 5 ở Trường TH Thanh Xuân Nam, chúng tôi thấy về cơ bản GV môn Âm nhạc của Nhà trường đều có tinh thần, thái độ nghề nghiệp rất đúng mực, hết lòng, hết sức vì HS. Tuy nhiên kết quả học tập của HS chưa thật cao. Nguyên nhân là GV chưa nghiên cứu đổi mới các phương pháp dạy học tích cực vào dạy học. Trước tình hình thực tế dạy học hát cho HS lớp 5 của Nhà trường, chúng tôi đã nghiên cứu đề xuất các biện pháp sử dụng phương pháp tích cực trong dạy học hát cho HS lớp 5. Cùng với việc sử dụng phương pháp tích cực, do đặc thù nghệ thuật ca hát, chúng tôi nghiên cứu một số kỹ thuật thanh nhạc sử dụng trong dạy hát. Kết quả thực nghiệm sư phạm về việc sử dụng một số phương pháp tích cực và kỹ thuật thanh nhạc trong dạy học hát cho HS lớp 5, bước đầu đạt hiệu quả tốt, Tinh thần, thái độ học tập của HS thay đổi rõ rệt, các em rất vui thích, hứng thú tham gia học tập phối hợp nhóm, tích cực phát biểu ý kiến, tự tìm tòi khám phá các nội dung của bài học. Từ kết quả thực nghiệm, chúng tôi thấy nội dung nghiên cứu trong luận văn đã đi đúng hướng, mang tính khả thi. Trên cơ sở thành công bước đầu này, chúng tôi sẽ tiếp tục nghiên cứu các phương pháp dạy học tích cực khác sử dụng trong dạy học phân môn Học hát cho HS lớp 5 tại Trường TH Thanh Xuân Nam, quận Thanh Xuân, thành phố Hà Nội, góp phần nâng cao chất lượng dạy hát cho HS của Nhà trường ngày càng đạt hiệu quả cao hơn.